

Nälkä joka katosi syömällä

Opinnäytetyö

Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu

Vaatesuunnittelun ja pukutaiteen koulutusohjelma

2013

Nora Sederlöf

Sisällysluettelo

Johdanto	5
Malliston työstäminen	6
Konseptin kehittyminen	6
Suunnittelu ja valmistus	7
Mallisto kilpailun metaforana	16
Kilpailu ja sen estetiikka.....	19
Urheilu ja kilpailu.....	19
Urheiluvaatteet arkipukeutumisessa	21
Kilpailun ja luovuuden suhde	22
Rakenteellinen kilpailu opinnoissa.....	24
Koulumaailma ja kilpailu.....	24
Kevätnäytös ja sen muuttuminen Näytökseksi	25
Malliston teko ja kilpailu	27
Kansainvälinen kilpailu.....	28
Aalto-yliopisto kilpailee	29
Elämä ilman kilpailua	32
Lopuksi.....	38
Kiitos	39
Lähteet	40

Johdanto

Opinnäytetyöni mallisto muotoutui tavallaan alitajuisesti. Vasta tehtyäni sen, ymmärsin mitä olin ajatellut. Tai ehkä paremminkin, mitä olin tuntenut. Ympäristössäni aistimani kilpailu muodostui vaateen kielelle. Tein ”urheiluvaatemalliston”. Mallisto on kannanotto kilpailulle, jota ei tapahdu vain urheilussa. Me urheilemme elämässä. Koska opinnäytetyöni lainaa estetiikkansa urheiluvaatteiden maailmasta, olen kirjoittanut myös urheilusta yhteiskunnallisena ilmiönä. Käytän opinnäytetyössäni urheiluvaatteiden estetiikkaa metaforana kilpailulle elämässä.

Työn tekstiosuudessa pyrin pohtimaan kilpailun vaikutusta muun muassa luovuuteen, itsetuntoon ja minäkuvaan. Pyrin nivomaan kilpailua koskevaa kirjallisuutta omiin kokemuksiini ja pohdin miten kilpailu näyttäytyy opiskeluympäristössäni. Kiinnostukseni käsitellä aihetta kumpuaa henkilökohtaisesta kasvutarinasta, jossa olen opetellut arvostamaan itseäni lähtökohdista, jotka eivät lue CV:ssäni. Prosessi ei ole ollut helppo ja se on vaatinut paljon henkistä työtä.

Opiskelu Aalto-yliopistossa tarkoittaa, että on väistämättä osallistuttava rakenteelliseen kilpailuun. Halusi tai ei. Näitä rakenteellisen kilpailun pelikenttiä ovat oma vaatesuunnittelun ja pukutaiteen koulutusohjelmani ja suuremmassa mittakaavassa Aalto-yliopisto. Koska työni käsittelee kilpailua ja kilpailullista ilmapiiriä, olen katsonut aiheelliseksi pohtia kilpailun merkitystä niissä organisaatioissa, jotka ovat osaltaan inspiroineet opinnäytetyöni mallistoa.

Omalta kohdaltani olen tarkkaillut ja myötäelänyt vaatesuunnittelun ja pukutaiteen koulutusohjelmaa yhdeksän vuoden ajan. Opetuksen tason nousu on johtanut entistä hienompiin tuloksiin, mutta kilpailu oppilaiden kesken on lisääntynyt. Koulutusohjelma on saanut mainetta sen oppilaiden menestyttyä useissa kovatasoisissa kansainvälisissä kilpailuissa. Vaatesuunnittelun ja pukutaiteen koulutusohjelma ei ole

koskaan menestynyt tai ollut kansainvälisesti yhtä kiinnostava kuin tänä päivänä.

Aalto-yliopisto kilpailee muiden yliopistojen kanssa. Aallosta haluttiin muodostaa kilpailukykyinen ja kansainvälisesti merkittävä yliopisto. Sen haluttiin olevan yhteiskunnan tarpeet ymmärtävä, niitä ennakoiva ja niihin vaikuttava toimija. Aalto- yliopisto suunniteltiin oman alansa menestyneimpien ja parhaiden kohtauspaikaksi. Mutta miten käy niiden, jotka eivät ole parhaita?

Tässä tekstissä kuvaan ensin malliston työstämistä. Kerron miten suunnittelin tuotteet ja miten ne valmistettiin. Kuvaan myös, miten konsepti kehittyi työskentelyn aikana. Seuraavaksi keskustelen kilpailusta ja sen estetiikasta. Pohdin urheilun ja kilpailun suhdetta, sekä urheiluvaatteiden merkitystä pukeutumisessa. Kirjoitan myös rakenteellisesta kilpailusta. Kuvaan miten kilpailu näyttäytyy Vaatesuunnittelun ja pukutaiteen koulutusohjelmassa ja Aalto-yliopistossa. Käsittelen miten Aalto-yliopisto kilpailee tullakseen huippuyliopistoksi. Työn loppupuolella olen kirjoittanut kilpailun suhteesta minäkuvaan ja elämästä ilman kilpailua.

Malliston työstäminen

Konseptin kehittyminen

Kun rupesin toteuttamaan opinnäytetyömallistoani syksyllä 2012, minulla oli selkeä näkemys siitä, millaisen malliston halusin tehdä. Minulla oli ennalta tarkkaan mietitty konsepti. Tahdoin opinnäytetyöni käsittelevän musliminaisen pukeutumista. Ajatus oli leikitellä pitkillä helmoilla ja peittäväillä vaatekappaleilla. Aloitettuani opinnäytetyömallistoni konkreettisen teon, alussa mietitty aihe alkoi melko pian horjua. Se ei enää ollutkaan suhteessa siihen, mihin mallistoni kurssi oli kääntymässä. Materiaalivalinnat ja leikkaukset trikootuotteissa kielivät jostain aivan muusta kuin muslimimuodista. Toki mallisto sisälsi pitkiä helmoja ja malleja, joita olin suunnitellut aivan alussa, mutta materiaalivalinnat poikkesivat alkuperäisestä

suunnitelmasta. Kokonaisuus alkoi kääntyä materiaalivalintojen ja saumojen muuttuessa ”urheilulliseen” suuntaan. Päätin antaa itselleni vapauden muuttaa työtä ja luopua alun ajatuksista. Ennalta määrättyjen suunnitelmien sijaan keskityin kuuntelemaan itseäni. Luomisprosessista tuli intuitiivinen. Se eteni omalla painollaan.

Mietin työlleni uuden konseptin. Aloin tehdä ”urheiluvaatemallistoa”. Uusi konsepti inspiroi minua suunnittelemaan uusia malleja. Tuotteet muuttuivat kunnianhimoisemmiksi. Minimalismin ja muslimimuodin sijaan visuaaliset vaikutteet tulivat urheilumuodin estetiikasta. Uusia suunniteltuja malleja yhdistivät orgaaniset linjat ja vahvat väriyhdistelmät. Niissä toteutui urheiluvaatteille tyypillistä materiaalien panelointia. Asukokonaisuuksissa on useita päällekkäisiä kerroksia. Se tekee mallistosta esteettisesti kiinnostavamman ja viittaa urheilupukeutumiseen, missä monesti suositaan erilaisia päällekkäisiä kerroksia. Tavoitteeksi tuli tehdä vahvasti taiteellinen kokonaisuus. Vaatteiden käytännöllisyys tuli toissijaiseksi.

Suunnittelu ja valmistus

Opinnäytetyön teko oli prosessi, joka ohjasi itse itseään. Oman panoksensa prosessin kulkuun antoi opinnäytetyön ohjaaja, jonka avulla lopullinen työ muodostui. Sovimme ohjaajan kanssa että toteuttaisin yksittäisiä vaatekappaleita, miettimättä liikaa asukokonaisuuksia. Malliston teko olisi siis eräänlainen palapeli, jossa yksittäisiä vaatteita yhdistellään ennalta määräämättömästi. Asukokonaisuuksien lopullinen muoto päätettäisiin vasta myöhemmin. Ajatuksena oli, että asukokonaisuudet ovat ”yllätyksiä” ja sellaisina ehkä mielenkiintoisempia kuin etukäteen mietityt kokonaisuudet.

Ohjaajani ehdotti heti alussa, että liian miettimisen sijaan alkaisin toteuttaa mallistoa käytännössä. Hän on vuosien aikana oppinut tuntemaan työskentelytyylini hyvin ja tietää, etten koskaan suunnittele mallistoa paperilla ja toteuta suunnitelmiani orjallisesti. Minulle malliston suunnittelu on aina prosessi. Alussa ei voi tietää mihin päättyy.

Lähdin liikkeelle malliston trikootuotteista. Olin suunnitellut malleja, joissa toppimainen yläosa saa rinnalleen pitkän maahan asti ulottuvan helman. Trikootuotteet olivat epäsymmetrisiä, toiselta puolelta pitkiä, toiselta lyhyitä. Käyttämäni viskoositrikooneule laskeutui kauniisti, mikä olikin välttämätöntä, koska mallien idea oli runsaassa kellotuksessa. Kellotuksen tarkoitus oli laskeutua nilkkoihin asti. Pituus oli määritelty matalien kenkien mukaan. Tein samat mallit mustana ja valkoisena jerseyinä, jonka olin löytänyt koulun kangasvarastosta. Koska mallini perustuivat runsaalle kellotukselle, materiaalia kului tuhottomasti.

Yhteen pitkähelmaiseen toppiin saattoi kulua kolme metriä kangasta. Kun materiaalin menekki oli runsasta johtuen vaatteiden nilkkaan asti ulottuvista pituuksista ja kellotuksista, oli taloudellisesti järkevää tyytyä edullisiin materiaaleihin, joissa kuitenkin on laadukkuuden tuntu. Tärkeää käyttämässäni materiaalissa oli, että pakan leveys on vähintään 140 cm. Trikootuotteiden kaavat eivät olisi mahtuneet kapeammalle pakalle. Kellotukset vaativat koko kankaan leveyden, eikä kaavaa ollut mahdollista asetella siten, että kappaleet olisi voinut leikata samasta leveydestä.

Olin alusta asti tietoinen, että materiaalia kuluisi paljon, jopa kymmeniä metrejä. Onneksi sain ostettua koulun varastosta kohtuuhintaista Waileysin viskoositrikoota. Koska ostamani neuletrikoo oli edullista, muodostui yhden trikootuotteen hinnaksi alle 30 euroa. Viskoositrikoota oli saatavilla mustana ja valkoisena, mikä sopi värimaailmaani hyvin. Malliston teon alkumetreillä ajattelin, että koko mallisto ei voi koostua pelkästään trikoosta. Niinpä suunnittelin käyttäväni sen lisäksi neuletta, nahkaa ja villaa. Ideani oli käyttää samaa muotokieltä kuin trikootuotteissa. Sama malli toteutuisi siis useammassa eri materiaalissa.

Jatkoin trikootuotteiden valmistusta. Niistä tuli siististi ommeltuja, mutta en ollut lopputulokseen silti aivan tyytyväinen. Olin jättänyt tuotteisiin raakareunat, jotka olivat käsin leikattuna reunoiltaan

paikoitellen epäsiistejä. Tulin siihen tulokseen, että reunat oli siistittävä tavalla tai toisella. Kokeilin reunojen huolittelua kahdella eri saumurilla, joista toinen oli tasosaumuri ja toinen päärmesaumuri. Päärmesaumurin jälki ei mainittavasti eronnut raakareunasta ja saumuri sai käsiteltävän kankaan reunan aaltoilemaan tehden välillä myös reikiä kankaan reunaan. Koneen käyttö saumuroidessa tuntui kotikonemaiselta ja sitä oli käsiteltävä varoen. Koska käsittelemäni kappaleet olivat suuria, työskentely päärmesaumurilla oli hankalaa. Päädyin kokeilemaan onneani tasosaumurilla, joka tekee kaksi tikkiä käänteen oikealle puolelle ja nurjalle puolelle enemmän saumurimaista jälkeä. Olin skeptinen viskoosikankaan käyttäytymisen suhteen, kun huolittavaan reunaan tehdään tuo kaksitikkinen ommelsauma. Lopputulos oli kuitenkin hyvä. Neulos ei aaltoillut, vaan pysyi siistin suorana varsinkin silitettäessä.

Trikootuotteiden henki oli kuitenkin muuttunut. Tuotteissa oli T-paidan tuntu, koska ne oli tehty saumurilla ja viimeistelty tasosaumurilla. Aloin miettiä mallistolle uutta suuntaa. Kysyin itseltäni, olivatko villat ja silkit kuitenkaan oikeita ratkaisuita. Collegemateriaali saattaisi sopia mallistoon paremmin. Kokonaisuus alkoi kääntyä materiaalivalintojen ja saumojen muuttuessa ”urheilulliseen” suuntaan.

Löysin kaapistani vanhan harmaan collegeneuloksen, joka oli lojunut kaapissa monta vuotta. Olin iloinen, että saisin sen käytettyä. Tässä vaiheessa malliston värimaailma muodostui kolmesta väristä, joita olivat musta, valkoinen ja harmaa. Niinpä kaapista löytynyt seitsemän metrin collegeneulos sopi hyvin muiden mallistossa käytettävien materiaalien joukkoon. Neulos oli myös tuplalevyinen, eli pakan leveys oli vähän alle kolme metriä. Minut valtasi kuitenkin epäily siitä, että värimaailma on turhan mustavalkoinen. En halunnut mallistooni kirkkaita värejä, vaikka olin avoin erilaisille harmaille ja luonnonvalkoisille.

Päätin ottaa yhteyttä ainoaan Suomessa toimivaan neulosvalmistaja Orneuleeseen, jonka kanssa olen ollut tekemisissä aiemminkin. Heiltä saamani palvelu on aina ollut ystävällistä. Toiveeni oli, että yhtiöllä olisi

varastossaan erilaisia collegemateriaaleja ja niissä hyvä värisaatavuus. Olin kiinnostunut myös Orneuleen trikoista. Erityisesti toivoin, että varastossa olisi bambuneuloksia, jotka laskeutuvat kauniisti ja ovat tunnultaan pehmeitä.

Jatkoin prototyyppien tekoa ennen kankaiden tilaamista, jotta osaisin ilmoittaa tilauksissa oikean kangasmenekin. Tein muun muassa muutaman hupparin kaavan, jotka päätin toteuttaa kaapista löytämästäni collegesta. Protomateriaali oli joustavaa, mikä osoittautui ongelmaksi aloittaessani lopullisten mallien teon collegesta. Tekemäni huppari oli aivan liian pieni ja joustamaton. Minulle tuli selväksi, että vaikka trikoo ja college ovat neuloksia, ne käyttäytyvät varsin eri tavoin.

Vaikka tahtoisin collegetuotteen muistuttavan paljon trikootuotteita, on collegeille tehtävä kumminkin aivan oma kaavansa. Käytännössä collegen kaavoitus on tehtävä niin, että ettei kaavassa ole laskettu yhtään venymisiä. Tämä tarkoittaa, että kaavassa on mietittävä erikseen laskokset, kuten rintamuotolaskokset. Tämä harmitti, sillä tähtäsin tuotteillani äärimmäiseen minimalismiin. College oli kuitenkin tullut mallistooni jäädäkseen. Tapasin ohjaajani, joka puolsi mielipidettäni malliston materiaalien muuttamisesta, rohkaisten minua jatkamaan valitsemallani suunnalla.

Käyttämäni viskoositrikoot löytyivät koulun varastosta, josta en kuitenkaan saanut kiinnostavia collegemateriaaleja. Suunnitelmieni mukaisesti otin yhteyttä Orneuleeseen, josta minulle toimitettiinkin ystävällisesti näytteet varaston laaduista, käytännössä muutamassa päivässä.

Tiesin tarvitsevani paljon materiaaleja; collegea ja trikoota. Osa trikoosta käytettäisiin collegetuotteiden vuorittamiseen ja osa toppeihin. Ajattelin malliston minimalistisuuden säilyttämisen olevan tärkeää. Tämä tarkoitti, että vaatteiden vuoritus olisi tärkeä elementti työssäni. En halunnut näkyviä sisäsaumoja tai nukatun collegen nurjaa pintaa, joka osassa laaduista oli valkoinen. Lopputuloksen oli oltava mahdollisimman siisti ja yksinkertainen.

Orneuleen materiaalinäytteiden saavuttua ison näytekasan läpikäynti oli helppoa. Päädyin lopulta valitsemaan neljä eri laatua; nukatun collegen, resoritrikoon, singletrikoon ja peruscollegen. Näistä kallein materiaali maksoi veroineen noin kymmenen euroa metriltä. Ulkonäkönsä puolesta vähemmän kiinnostava peruscollege jäi pois tilattavien materiaalien joukosta. Pettymyksekseni bambuneulosten valmistaminen oli lopetettu, miltä osin jäin nuolemaan näppejäni. Olin huolissani minulle lähetetyn single-neulostrikoon laskeutuvuudesta. Päätin kuitenkin olla tuomitsematta laatuja ennen niiden kokeilua käytännössä.

Päädyin lopulta tilaamaan harmaita, valkeita ja mustia neuloksia. Vastapainoksi halvoille materiaaleille ostin toiselta opiskelijalta Ruskovilla Oy:n luonnonvalkoista villasilkkineulosta. Ajatukseni oli yhdistää yhteen tuotteeseen kalliimpia ja halvempia materiaaleja, jotta saadaan tuote vaikuttamaan kalliimmalta. Materiaalien hankintaan kulunut aika ja päänraapiminen olivat hyväksi opinnäytetyön suunnittelulle. Piti miettiä tilattavien kankaiden menekkejä ja vaatekappaleet oli näin ollen suunniteltava lopulliseen muotoonsa ennalta. Ei siten, että tällainen tämä voisi olla, vaan niin, että tällainen tästä oikeasti tulee. Tilattu materiaali myös sitoi suunnittelua. Se antoi viitekehyksen, jossa oli työskenneltävä.

Aloin suunnittelemaan uusia malleja. Ne saivat vaikutteensa urheilumuodin estetiikasta. Ompelustudion studiomestari epäili mallien valmistusta vaikeaksi. Vaikeus oli siinä, että samaan malliin yhdistettiin saumurilla useaa eri neulosta. Ne venyivät ja laskeutuivat kaikki eri tavalla, mikä vaikuttaa saumojen siisteyteen. Otin asenteen, että tärkeintä on, miltä vaate näyttää päällä. Toivoin että ammattiompelija selviytyy hankkeesta kunnialla.

Ompelimon studiomestari työskenteli töideni kanssa kaksi viikkoa. Suunnitelmien toteutus oli aluksi ajateltua helpompaa. Studiomestari ompeli vaatteet suunnitelmieni mukaisesti ja käyttäen tekemiäni kaavoja. Vaatteet tehtiin piirustusten pohjalta, jotka olin hyväksyttänyt

ohjaajallani. Vaatteita hallitsivat kaarevat leikkaukset, joihin pitkä helmat yhdistyvät. Paperilla vaatteissa tuntui tapahtuvan paljon, mutta ompelimossa tehdyssä vaatteessa mittasuhteet vaihtuvat ja tapahtumia ei oikeastaan ollut ihan kovin paljoa.

Studiomestarin ommeltua suunnittelemani vaatteita kaksi viikkoa oli saatu paljon aikaiseksi. Alkuun ongelmalliseksi arvelut vaatekappaleet toimivat teknisesti ilman minkäänlaista ongelmaa. Ne olivat siistejä ja kauniisti tehtyjä. Päätin haastaa myös itseni ja ryhdyin itsekin yrittämään vaikeita leikkauksia ja saumoja. Mestarin ohjeiden avulla jatkoin malliston tekoa itsenäisesti. Suunnittelin leggingsejä, joihin yhdistin kolmea eri materiaalia; mustaa ja valkoista viskoositrikoota sekä Orneuleelta tilattua harmaata resoria. Resori oli paksumpaa tekoa kuin viskoositrikoo, mikä ei kuitenkaan lopulta muodostunut ongelmaksi.

Tein huolellisesti leggingsien kaavat, joihin laskin venyvyydet ja seitsemän millimetrin saumavarat. Leikkasin kappaleet suunnitelmallisesti eri laaduista ja aloin ommella niitä tällä kertaa neulesaumurilla. Studiomestari ohjeisti minua tekniikasta, jota tällaisissa tilanteissa käytetään. Opitulla tekniikalla sain itsekin aikaan siistää jälkeä. Hieman jopa hullaannuin tekemään leggingsejä useita pareja, vaikka en ollut varma, mihin asukokonaisuuteen niitä käyttäisin.

Studiomestari oli ommellut myös kaksi collegetakkia, joista toinen oli valkoinen ja toinen harmaa-mustavalkoinen. Tässä vaiheessa minulla oli jo liuta tuotteita. Studiomestarin ompelemien tuotteiden lisäksi rekillä roikkui useita itse tekemiäni vaatteita. Ne olivat pääasiassa paneloituja ja yksinkertaisia trikootuotteita.

Jotta kokonaisuus olisi runsaampi, päädyimme ohjaajani kanssa siihen tulokseen, että mallistoon olisi hyvä liittää laukkuja. Laukkujen tulisi olla isoja ja huomiota herättäviä. Löysin kotoani vanhan armeijalaukun, jota mittailemalla sain hyvät pohjat laukkujen kaavoihin. Ensimmäinen kaavoista valmistamani laukku oli tehty luonnonvalkeasta kanvaksesta, jonka materiaali löytyi koulun materiaalivarastosta. Olin kaavoittanut laukkuun orgaanisen oloisia leikkausmuotoja, jotka eivät kuitenkaan

päässeet oikeuksiinsa yksivärisessä materiaalissa. Laukku oli epäsiisti, sillä kaarevat leikkaukset kupruilivat. Kyse ei ollut huonosta ompelusta, vaan materiaalin luonnollisesta käyttäytymisestä. Päätös oli selvä. Tätä laukku en halunnut opinnäytetyöhöni.

En kuitenkaan luovuttanut laukun kanssa. Olinhan tehnyt toimivan prototyypin. Seuraavaksi värjäsin osan koululta ostetusta kankaasta mustaksi. Ompelin laukut huolellisesti niin, että mustien ja valkoisten kappaleiden muodot jatkuivat yli saumojen. Muodot siis jatkuivat katkeamatta laukun ympärillä. Jatkuvuus ei kuitenkaan ollut aivan täydellistä; mustien ja valkoisten kappaleiden saumaton jatkuvuus heitti paikoitellen muutamia millejä. Materiaali oli toisaalta helppoa ja toisaalta vaikeaa ommeltavaa. Paksua materiaalia oli vaikea leikata ja siihen oli miltei mahdotonta saada kiinnitettyä nuppineuloja. Toisaalta nuppineuloja ei tarvinnut, koska kangas ei venynyt suuntaan tai toiseen. Vaikka olin tehnyt laukun kaavat tarkasti, tuli ommellessa hieman ongelmia, koska saumat oli saatava kohtaamaan. Käytin raakaa voimaa ja runttasin laukut kokoon. Ottaen huomioon, etten koskaan ennen ole tehnyt yhtä haastavia laukkuja, pärjäsin omasta mielestäni hyvin.

Aloin soveltaa samaa panelointityyppistä suunnittelua kaikkiin malleihin. Olin tehnyt trikoita, joissa yhdistelin kolmea materiaalia urheilullisin leikkauksin. Suunnittelin myös collegehousuja, joissa yhdistelin mustaa, valkoista ja harmaata samaan tapaan kuin trikoissa. Collegehousujen kaavat teki kaavoituksen studiomestari. Housuissa oli kolmisenkymmentä osaa. Palat yhdistin huolellisesti neulesaumurilla, ompelustudion studiomestarin oppien mukaisesti. Kun sain yhden lahkeen ommeltua valmiiksi, tuli eteen tiukka paikka. Lopputulos oli kamala. Hylättyäni collegehousut aloin miettiä vaihtoehtoisia alaosia. Pelkät trikoot eivät riittäneet alaosiksi, vaikka olisivat kuinka hienoja. Olin miettinyt trikoo- ja collegeyläosia, sekä paneloituja trikooalaosia, mutta unohtanut sen tosiasian, etteivät ihmiset noin yleensä esiinny ilman hametta, shortseja tai housuja.

Hätäpäissäni suunnittelin tekeväni ongelman ratkaisuksi nahkashortseja; ainakin yhdet valkoiset ja yhdet mustat. Otin yhteyttä Kokkolan nahkaan, josta minulle lähetettiin neljä poron vuotaa. Niiden nahka oli huonokuntoista, mutta tarvitsin nahkaa vain vähän. Yritin löytää myös valkoista nahkaa, jonka saaminen osoittautui kuitenkin kalliiksi, sillä en osannut ilmoittaa menekkiä. Tein kuitenkin yhdet pienet mustat nahkashortsit. Niissä oli orgaanisia leikkauksia ja rento kuminauhavyötärö, jotta ne sopisivat mallistoon paremmin.

Ensimmäisessä sovituksessa kävimme läpi mallistoni ohjaajan kanssa. Asukokonaisuuksia oli seitsemän. Kokonaisuuksista otettiin valokuvat, joita katsottuani olin todella tyytymätön mallistooni. Nahkashortsit näyttivät naurettavilta ja istuivat huonosti. Kokonaisuus oli kaupallisen tylsä ja yksinkertainen. Studiomestarin ompelemat collegetakit näyttivät tuppuroilta. Samalla tavalla kuten kirjoittamansa tekstin osaa arvioida vasta jonkun toisen luettua sen, myös mallistonsa visuaalisen ilmeen näkee vasta, kun ne on puettu ihmisen päälle ja niistä on otettu valokuva. Koko malliston teon ajan oli ohjaajani yrittänyt sanoa, että minun tulisi viedä vaatteiden kerroksellisuus maksimiin. Tämä tarkoitti useita eri kerroksia. Katsellessani asukokonaisuuksiani tietokoneen näytöltä, sain jonkin sortin ymmärryksen siitä mitä hän oli tarkoittanut.

Aloitin mallinukan kanssa työskentelyn. Puin tekemäni asukokonaisuuden nukan päälle ja aloin miettiä, miten sitä voisi parantaa. Hylkäsin perinteiset vaateen raamit ja aloin tehdä irtohihoja ja toppeja, joissa oli reikiä ja pitkiä helmoja. Kokosin yhteen asukokonaisuuteen parhaimmillaan kahdeksan eri osaa. Asujen päällekkäiset ja eriväriset kerrokset tekivät kokonaisuuksista näyttävämpiä ja visuaalisesti kiinnostavampia. Vaikka olin tehnyt kymmeniä tuotteita, olin tilanteessa, jossa tarvitsin uusia kerroksia.

Löysin varastosta mustan jerseyneuloksen, joka oli tullut koululle lahjoituksena Marimekolta. Neulos maksoi vain kaksi euroa metriltä, mutta vaikutti käteen laadukkaalta. Loput trikootuotteet toteutin tuosta materiaalista. Marimekon trikooneulos oli helppoa ommeltavaa

ja se totteli silitysrautaa paremmin kuin mikään opinnäytetyössäni käyttämä materiaali. Olin suorastaan ihastunut.

Mallinukan kanssa työskennellessäni hylkäsin itse studiomestarin ompelemat takit, jotka tuntuivat nyt raskailta suhteessa mallistoon. Tämä johtui osin siitä, että olin muotoillut takeille kaavat nukkien päällä. Nuket ovat kokoa 38, kun mallikoko on 36. Ajattelin, että kokoero toisi takkeihin kaivattua väljyyttä, mutta näin ei käynyt. Takeista tuli liian isoja. Olin myös mitoitannut takkien helman pituuden väärin, sillä takit ulottuivat oikealta puolelta maahan asti. Takkien materiaalivalinta, nukattu college, sai ne tuntumaan raskailta. Myös nahkashortsit katosivat, kun uudet suunnittelemani pitkät topit peittivät jalkojenvälin kätevästi.

Tässä vaiheessa mallisto kaipasi kuitenkin jotain laukkujen ja trikootuotteiden lisäksi. Suunnittelin uudet ja kevyemmän oloiset collegetakit. Tein uusien takkien kaavat nukan päällä pienentäen kokoa ompeluvaiheessa saumavarojen avulla. Uusissa takeissa vetoketjujen käyttö viittasi perinteiseen, edestä avattavaan huppariin, joita tein kaksi. Yhden mustan ja yhden valkoisen, joista musta onnistui ompelullisesti erinomaisesti. Takit tein käyttäen ompelukonetta ja saumuria. Ompelukonetta käytin vetoketjujen ompeluun ja kaula-aukon viimeistelyyn. Kokosin vaateen neulesaumurilla viimeistellen helmat tasosaumurilla.

Kävin asukokonaisuuden vielä yksitellen läpi nukan päällä lisäten kerroksia kunnes olin tyytyväinen. Mallisto alkoi mielestäni olla valmis ja sovin ohjaajan kanssa uuden sovituksen. Sovituksen aikana kävi selväksi, että mallisto oli vaikeasti ja hitaasti puettava. Valmistamiini asuihin pukeutuminen vei aikaa. Valmiiksi puettuina kokonaisuus kuitenkin toimi.

Päätimme, että jatkan laukkujen tekoa suunnittelemalla vyölaukun pariin asukokonaisuuteen. Malliston teon viime metreillä valmistin vielä kolme vyölaukkua. Näissä vyölaukuissa jatkoin samaa orgaanista linjaa, jota olin käyttänyt muussa mallistossa. Kaavoitin ja ompelin

vyölaukkuihin mustia ja valkoisia paneeleita ja kiinnitin niihin vetoketjun, jotta ne olisivat myös käytettävissä. Suunnittelin laukkuihin lukkoratkaisun, jolla ne puettiin päälle.

Viikkoa ennen näytöstä opinnäytetyöni produktiivinen osuus oli valmis. Haaveenani oli osallistua Näytös 13-tapahtumaan mallistollani. Edessä oli tapaaminen näytöstä stailaavan stylistin ja osaston lehtorin kanssa. Tässä tapaamisessa päätettiin millaisella kokoonpanolla lopputyöni ja mallisto mahdollisesti pääsisi mukaan näyttökseen. Tämä tarkoitti karsimisia ja muutoksia mallistoon. Oma seitsemän asukokonaisuuden mallistoni muuttui stylistin käsissä kuudeksi. Tekemäni suuret laukut ja pienet vyölaukut hylättiin. Samoin hylättiin collegetakit, joita olin tehnyt. Trikoohousut, jotka olin paneloinut eri väreillä, haluttiin muuttaa reikäiseksi. Tein niiden tilalle kolmet uudet trikoohousut. Tein myös yhteen asukokonaisuuteen trikoosta siihen tarvittun lisäosan. Viime hetkellä sovitut muutokset oli kuitenkin helppo toteuttaa. Niiden teko kävi käden käänteessä, koska ostamani Marimekon trikoo oli helppo työstää.

Lopullisessa näyttöksessä esiteltävässä mallistossa oli siis kuusi asukokonaisuutta. Kaikki kuusi asukokonaisuutta oli valmistettu trikoomateriaaleista. Trikootuotteita oli yhteensä kolmekymmentäkolme kappaletta. Yhdessä asukokonaisuudessa oli noin kuusi kerrosta. Kokonaisuus toimi hyvin. Ehkä paremmin, kun mihin itse olisin päätenyt. Oli oikea ratkaisu poistaa laukut, vyölaukut, takit, trikoot ja paneloidut yläosat.

Mallisto kilpailun metaforana

On vaikeaa siirtää vaatteiden kieli puhuttuun kieleen, koska vaatteiden kieli eroaa kovin puhutusta kielestä. Tätä vaatteiden sanallistamista värittää se, etten ole toteuttanut opinnäytetyötäni suunnitelmallisesti alusta loppuun, vaan koonnut sitä työn edetessä. Alussa en siis tiennyt mitä loppu pitää sisällään. Tätä vertaan taiteen tekemisen prosessiin, joka on usein alitajuinen ja muuttuu työn edetessä. Opinnäytetyöni malliston toteutus muistutti näin taiteellista prosessia. Eihän taiteilijakaan aina

tiedä mitä on sanomassa, ennen kuin työ on tehty. Alitajunta työskentelee meiltä piilossa. Se ohjaa toimintaamme vaikka emme tiedostaisi asiaa. Alitajunnan merkitystä luovaan työskentelyyn ei voi kieltää. Omassa työssäni sen merkitys on tiedostettuja ajatuksia merkittävämpi.

Mallisto muotoutui pikkuhiljaa työn edetessä. Alussa tehty suunnitelma mallistosta muuttui käsissäni varsin erilaiseksi. Jossain vaiheessa tajusin tekeväni mallistoa, jonka estetiikka oli lainattu urheiluvaatteista. Viittaus urheiluvaatteen kieleen syntyi pitkälti materiaalien valinnasta ja tavasta, jolla toteutin vaatekappaleet. Urheiluun viittasi myös käyttämäni orgaaninen muotokieli.

Oikeastaan vasta vähän ennen näytöstä tajusin mitä yritin vaatteiden kielellä sanoa. Käytin urheilua kilpailun metaforana. Vaikka voi sanoa, että työni ammentaa vaikutteensa urheilumuodin estetiikasta, voi myös todeta, että yhtä suuresti siihen vaikutti kilpailu, jota koin ympärilläni. Urheilulla ja kilpailulla on suhde toisiinsa. Alfie Kohn (1992, 80) on kirjoittanut: Kilpailu on urheilun synonyymi. Tämän suhteen ja symbioosin tulkinnan varaan perustan opinnäytetyön kirjallisen osion. Myös itse malliston tulkintaa haluan ohjata näitä avaimia käyttäen.

Vaikka opinnäytetyön estetiikalla viitataan urheilumuotiin, mallistoni on kovin kaukana urheiluvaatteiden funktionaalisesta lähtökohdasta. Vaatteita on hankala pukea, niissä saattaa olla vaikea liikkua ja ne ovat epäkäytännöllisiä. Tästä epäkäytännöllisyydestä johtuen mallistoni ei ole kaupallinen vaan taiteellinen kokonaisuus. Mallistoni asukokonaisuudet muodostuvat kerroksista joita on koottu päällekkäin. Kerrokset ovat kuin kuori itsen ja maailman välissä. Ne antavat turvaa.

Asukokonaisuuksien pukeminen on riitti. Pukeutuminen kestää kauan. Joissain asukokonaisuuksissa on kahdeksan osaa, jotka huolellisesti puetaan yksi kerrallaan. Helmat laskeutuvat toisten helmojen päälle, topin päällä on toppi. Kerrokset luovat suojan maailmalta. Asukokonaisuuksia on vain kuusi, mutta laukkuja ja vaatekappaleita lähemmäs neljäkymmentä. Vaatekappaleet evät kieli perinteisistä

vaatteista. Mallistossa on perinteisiä osia, kuten trikoita ja mekkoja, mutta useat vaatekappaleet rikkovat perinteisen vaateen normit. Kokoelma sisältää irtoshihoja, joissa on suuria reikiä ja remmimäinen kiinnitys. Se sisältää mekkoja, joista on poistettu toinen helma ja jotka ovat täynnä reikiä, joista voi nähdä niiden alla olevan vaateen. Vaatteet ovat kuin pakkopaitoja. Verkko johon niiden kantaja on sotkeutunut. Kantaja on sidottu vaatteisiin.

Käytin mallistossa niukkaa värimaailmaa. Musta, luonnonvalkoinen, beige ja harmaa yhdistyvät asukokonaisuuksissa. Valitsin värejä jotka kerjäävät hyväksyntää, eivät huuda, vaan pyytävät anteeksi. Väriä valinnat perustuivat paitsi henkilökohtaisiin mieltymyksiin, mutta myös siihen, mitä nuo värit symboloivat minulle. Tuntuu kuin olisin kahlittu harmaaseen. En osaa enää nähdä värejä, saati pukeutua niihin. Nuo värit eivät loukkaa ketään. Ne ovat neutraaleja. Vaikka värimaailma oli niukka, niiden yhdistely palveli hyvin aihettani. Yhdistelmien värimaailma on sporttinen. Vahvat kontrastit, kuten musta ja valkoinen tekevät urheilullisen vaikutelman. Värien lisäksi sporttisuutta lisää mallien orgaaninen linjakkuus. Olen lainannut urheiluvaatteista tuttuja leikkauksia ja yhdistänyt nuo leikkaukset neuloksiin, joita käytetään usein urheilupukeutumisessa.

Mallistoni sanoma on, että elämä on kilpailua. Käytän urheilua kilpailun metaforana. Tulkitsen kilpailua ympärilläni luomalla urheiluvaatemalliston. Mallisto kertoo kielteisestä suhteestani kilpailuun. Sen taustalla ovat negatiiviset kokemukset ja mielihäiriö. Vaikka mallistoni kumpuaa omasta, negatiivisesta suhtautumisesta mittelyyn, se tuskin loukkaa ketään. Se on hiljainen kannanotto. Kirjallinen osio ei ole yhtä neutraali. Olen parempi ilman sanoja. Minulle vaateen kieli sopii paremmin. Tavallaan mallisto on myös omakuva. Sen värimaailma heijastelee omaa pukeutumistani, ja asukokonaisuuksien päällekkäisyys kuvaa sitä turvattomuutta mitä tunnen.

Kilpailu ja sen estetiikka

Urheilu ja kilpailu

Urheilu on inhimillisen draaman kaltaista kamppailua. Voiton ja häviön mahdollisuudet vaihtavat puolelta toiselle. Voittaminen ja häviäminen ovat läsnä kovin konkreettisesti. Olli Immonen ja Jouko Mykkänen (1997, 72) kirjoittavat edesmenneen jalkapallovalmentajan Vince Lombardin sanoneen: ”Voittaminen ei ole tärkein asia; se on ainoa asia”.

Kun katsomme urheilusuoritusta, ei kiinnostuksemme kohdistu yksinkertaisesti vain joukkueen tai yksilön voittoon ja häviöön. Urheilussa pelaajat luokitellaan parhaisiin, toiseksi parhaisiin ja niin edelleen. Tilastoja pidetään siitä, kuka tekee eniten maaleja, kuka syöttää eniten maaliin johtavia laukauksia ja kuka torjuu maalissa parhaiten.

Fanit seuraavat yhtä innostuneesti erilaisia tilastoja kuin otteluita. Niin kiinnostavaa kuin tilastojen seuraaminen voikin olla, ne voivat viedä huomion varsinaisesta urheilusuorituksesta ja ruokkia mieltymystä laskemiseen ja numeroimiseen. Urheilun ammattilaistumisen luonnollinen seuraus onkin, että katseemme on niin kohdistunut tuloksiin, että unohdamme seurata itse urheilusuorituksia. Pelaaminen ei ole enää pääasia.

Uskollinen urheilun seuraaja saattaa saada nautintoa pelkästään seuraamalla urheilijoiden tuloksia, ennätyksiä ja suorituksia, koskaan näkemättä itse urheilijaa. Pisteiden seuraaminen ei kuitenkaan voita urheilutapahtuman kokemista reaaliajassa.

Kaikki urheilu perustuu voittoon ja häviöön. Näin ollen kaikilla lajeilla on jokin lajille ominainen pisteytysjärjestelmä. Urheilulajeja erottaa se, mitä pisteen tekemiseen tarvitaan ja pisteiden tekeminen määrittyy kunkin pelin pelitavasta. Urheilussa pisteillä on suuri arvo, mutta

pistemäärä ei kerro niiden saamiseen johtaneista seikoista, kuten millainen oli pisteisiin johtanut urheilusuoritus. Immonen ja Mykkänen (1997, 57) huomauttavat, että huolehdimme liikaa, niin elämässä kuin urheilussakin, pistemäärästä emmekä tarpeeksi pelin laadusta. Onkin niin, että olemme tulleet tilanteeseen, jossa pisteet merkitsevät enemmän kuin tapa, jolla ne saavutimme.

Urheilukentän katsomossa voimme turvallisesti kokea mielihyvää ja pettymystä. Urheilu on sääntöineen todellisen elämän ulkopuolinen ilmiö. Se antaa vapauden kokea voittoja ja tappiota, sellaisessa asetelmassa, joka ei lopulta kosketa meitä henkilökohtaisesti. Voimme myötälää pelaajien kamppailun voiton ja häviön suhteen. Voimme kokea heidän pettymyksensä ja voittonsa, ilman että kokisimme voittoa tai häviötä omassa elämässämme.

Kilpailu urheilussa heijastelee kilpailua elämässä. Kilpailu elämässä ei kuitenkaan ole aina niin nautinnollista. Kun seuraamme kilpailua urheilussa, koemme mielihyvää. Urheilussa kilpailu on ulkoistettu katsojansa elämästä. Suosikkijoukkueen häviö tai voitto ei tunnu yhtä paljon kuin kilpailu omassa elämässämme. Urheilijalle, joka kilpailee silmiemme edessä tilanne on kuitenkin toinen. Hänen elämänsä on jatkuvaa kilpailua. Katsojalle urheilu on viihdettä, mutta urheilijat kilpailevat veren maku suussa parantaakseen suorituksiaan. Urheilu on totinen asia, jota seurataan viihtenä.

Kilpailu on siirtynyt työpaikoilta vapaa-aikaan. Se käy selvimmin ilmi harrastetoiminnassa, kuten urheilussa. Tarve voittaa pelikentällä ei ole aivan eriasia kuin halu voittaa työpaikalla. Urheilusuorituksessa läsnä oleva voiton tai häviön mahdollisuus on sama kuin kilpaillessamme muilla yhteiskunnan aloilla.

Kohn (1997, 82) kirjoittaa ”On sanottu että meidän vapaa-aikamme toimet, eivät enää anna meille taukoa työstämme, vaan ovat alkaneet muistuttaa työtämme. Pääsyy sille, että vapaa-aikamme on alkanut muistuttaa työtämme, on että vapaa-aikamme on tullut kilpailullisemmaksi. Mutta urheilu on aina ollut kilpailullista.”

Terve rusketus ja urheilulla saavutettu hyvinvointi ovat voittajan merkki. Outi Nyytäjä (2007, 86) toteaa, että on tärkeää, että ihmisellä on persoonallisuus, jota hän kehittää iltaisin. Menestymään pyrkivän täytyy kehittää persoonaansa kaiken aikaa, jotta se olisi myyntikunnossa.

Urheiluvaatteet arkipukeutumisessa

Opinnäytetyöni lainaa urheiluvaatteiden estetiikkaa. Kun urheilusta on tullut tärkeä osa vapaa-aikaa, se näkyy myös pukeutumisessamme. Urheiluvaatteisiin pukeutuminen ei enää vaadi liikuntasuoritusta. Ei ole harvinaista, että ihmiset liittävätkin arkipukeutumiseensa urheilemiseen tarkoitettuja vaatteita. Kun urheiluvaate irrotetaan kontekstistaan ja yhdistetään arkipukeutumiseen, se on uusi kokonaisuus. Se viestii kantajansa aktiivisuudesta, jopa muotitietoisuudesta.

Mutta arkipukeutuminen ei sisällä vain urheiluun tarkoitettujen vaatekappaleiden tai asusteiden lainaamista asukokonaisuudessa. Muoti lainaa urheiluvaatteiden estetiikkaa tavallisissa käyttövaatteissa. Kaikella urheiluvaatteiden inspiroimalla muodilla välttämättä ei ole mitään tekemistä itse urheilun kanssa. Vaatteet ovat viite. Urheiluvaatteista, samoin kuin itse urheilusta, on tullut muotia. Tämä ilmenee urheilullisuuteen viittaavalla arkipukeutumisella, mutta myös lenkkipolulla. Urheilusuoritus tuntuu tarvitsevan onnistuakseen juuri oikeanlaiset kengät, trikoot, kuoritakit ja kosteutta hylkivät aluskerrokset.

Vaatteiden tekniset ominaisuudet kiehtovat ostajia. Tuotteet hengittävät, hylkivät vettä, siirtävät kosteutta iholta ja niin edelleen. Ne ovat kalliita, mutta niiden ajatellaan kestävän ja olevan hyvälaatuisia. Urheiluvaatemuoti on oma lukunsa muodin piirissä. Se eroaa selvästi toiminnallisuudessaan ja estetiikassaan muusta muodista. Urheiluvaate viestii funktiosta ja toiminnasta.

Urheilu on niin pyhää, että sen suorittamiseen vaaditaan kokonainen liuta erilaisia vaatteita. Ennen oli erikseen pyhävaatteet sunnuntain jumalanpalvelukseen, nyt lenkkipolulle pukeudutaan samanlaisella

uskollisuudella. Urheiluvaatteisiin panostetaan rahallisesti yhtä paljon, ellei jopa enemmän kuin pyhävaatteisiin. Ihminen, joka on kova urheilemaan, kuluttaa helposti satoja euroja yhteen merkkikuoritakkiin, mutta pihtailee alennusmyynneissä ostamalla halpoja mekkoja.

Jopa työmatkapyöräilyyn tarvitaan omat pyöräilyyn tarkoitettut varusteet. Hyvin muodikas nuori nainen tai mies on varustautunut juoksukengillä. Design- ja merkkiwaatteiden parina nuo kengät (jotka myös mitä varmimmin ovat merkkituotteita) antavat vaikutelman aikaansa hyvin seuraavasta yksilöstä. Heidän tyylietietoisuutensa on kerrassaan vakuuttavaa.

Mutta mitä juoksukengät symbolisoivat? Kertovatko nuo kengät elämästä, jossa juostaan eteenpäin; kiihkeästä tahdissa vaihtuvista maisemista? Kiireestä, mikä sekin on nykymaailmassa ihanne. Yhtälailla trendikkäillä lenkintossuilla ja kalliilla kuoritakeilla ei välttämättä ole paljon kosketusta itse urheilun kanssa. Me ostamme mielikuviamme ja ihanteitamme. Urheilu on pyhää.

Kilpailun ja luovuuden suhde

Tässä kappaleessa kirjoitan omista kokemuksistani kilpailun ja luovuuden suhteesta. En osaa sanoa millainen suhde kilpailulla ja luovuudella on muiden työskentelyssä. Kilpailu tuskin tuhoaa suoriutumista, mutta se värittää sitä.

Kilpailutilanteessa, kuten näytöksessä, pelko joutua naurunalaiseksi on suuri. Tämän pelon olen kokenut omassa työskentelyssäni. Se ilmenee luomistyöskentelyssä varovaisuutena ja varman päälle pelaamisena. Lopputulos saattaa helposti muuttua tylsäksi, jos työllään hakee hyväksyntää. Tyyli saattaa muuttua sovinnaisemmaksi; riskit olemattomaksi. Opinnäytetyöni mallisto alkoi varovaisena, mutta onneksi loppua kohti uskalsin muokata sitä rohkeammaksi. Kohn (1992, 130) kirjoittaa, että kilpailu heikentää luovuutta. Tämä johtuu osittain siitä että paine päihittää joku muu tapaa tehdä meistä

konservatiivisia. Emme halua riskeerata mitään, mikä saattaisi vaarantaa voittoamme.

Uskon, että menestyäkseen on oltava oma, muista erottuva tyyli. On hyvä olla punainen lanka. Historia joka tukee nykyisyyttä. Tämä tarkoittaa omaa tinkimätöntä suhdetta prosessiin, joka malliston luominen on. Kilpailun voi pitää takaraivossaan, mutta luomistyön on oltava tinkimätöntä. Kun kurkottaa tähtiin eikä pidä jalkojaan maassa, saattaa helposti syyllistyä plagiointiin. Kaunis ja muodikas mallisto kaatuu siihen, ettei se tuo esiin mitään uutta ja persoonallista. Se ei anna tekijästään mitään.

Persoonallisen tyylin luominen ja oman itsensä kuunteleminen ei kuitenkaan ole millään tavalla vähemmän kilpailun sävyttämää kuin matkitun sisällön tuottaminen. Pärjätäkseen on tehtävä itsestään tuotemerkki. Tunnistettavuus on menestyksen kulmakivi. Tämä ohjaa suunnitteluprosessia. Kerran hyväksi havaittu konsepti toimii uudistettuna hyvin. Menneeseen voi myös jäädä kiinni ja toistaa loputtomasti sitä, missä koki onnistuneensa. Kerran koettu voiton huuma jää kummitelemaan luojansa mieleen. Voittonsa haluaa jatkuvan, joten päätyy toistamaan itseään silloin kun olisi jo tarkoitus mennä eteenpäin.

Luomisessa ja itsensä kilpailuttamisessa onkin kysymys tasapainosta kahden muuttujan välillä. On säilytettävä tunnettavuus eli jatkumo. Toisaalta on uudistauduttava, jotta mielenkiinto tekijään säilyy. Yleisesti kai ajatellaan, että jatkumo töiden välillä on vilpitöntä ja kuvastaa tekijänsä mielenkiintoa joltain tiettyä asiaa kohtaan. Vaatesuunnittelussa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi materiaalivalintoja, värimaailmoja tai silhuettoja. Itse ajattelen, että tuttuun värimaailmaan tai materiaaleihin nojaaminen tuo turvallisuuden tunnetta tilanteessa, joka on luonteeltaan turvaton. Luomisprosessi on herkkä ja vaatii vahvistusta hyväksi havaitusta vanhasta.

Itse olen käyttänyt läpi vuosien lähes poikkeuksetta jerseyateriaaleja. Värimaailmani on lähes aina sekin ollut täynnä neutraaleja sävyjä. Näin

on asian laita myös opinnäytetyössäni. Toisto on kuitenkin lähes aina ollut tiedostamatonta. En ole tietoisesti tehnyt näitä valintoja mallistoa aloittaessa. Hyväksi havaittuun materiaaliin tarttuminen luo turvallisuuden tunteen. Samalla tavalla kilpailun läsnäolo vaikuttaa enemmän tunteena kuin ajatuksena. Se on paine jonka tiedostaa selkärangassaan ja joka ohjaa työskentelyä. Opinnäytetyöni kohdalla tuo paine muuttui inspiraatioksi. Turvattomuuden tunne ilmeni värieni käytössä. Turvaa hain myös materiaaleista, jotka olivat minulle tuttuja ja rakkaita.

Rakenteellinen kilpailu opinnoissa

Koulumaailma ja kilpailu

Vaikka välttelisi kilpailua, on siltä mahdotonta kokonaan säästyä, sillä on olemassa paljon rakenteellista kilpailua. Esimerkiksi päästäkseen opiskelemaan Aalto-yliopistoon, on läpikäytävä pääsykokeet, jossa hakijan pisteitä verrataan toiseen hakijaan. Valmistuakseen Aalto-yliopistosta on tehtävä opinnäytetyö, joka arvotetaan 1-5 pisteellä. Jos tahtoo näyttää työnsä näytöksessä, on alistuttava siihen faktaan, että työt kilpailutetaan hetki ennen näytöstä. Jos pääsee näytökseen, on automaattisesti kilpailussa parhaan malliston palkinnosta ja muista maininnoista. Osallistuakseen kiinnostavaan yhteistyöprojektiin on haettava mukaan tullakseen valituksi. Koulumaailma perustuu rakenteelliseen kilpailuun. Kohn (1997, 47) toteaa, että meidät opetetaan tarkasti ei ainoastaan kilpailemaan, vaan myös uskomaan että kilpailu johtaa parempaan suoritukseen.

Myös itse koulut kilpailevat keskenään. Aalto-yliopisto todella tahtoo nostaa profiiliaan yliopistomaailman kentällä. Olen tässä luvussa käsitellyt niin oman koulutusohjelmani kuin Aalto-yliopiston suhdetta kilpailuun ja rakenteelliseen kilpailuun. Käsittelen kilpailun teemaa osin omiin kokemuksiini nojaten. Mallistoni perustuu ja saa ideansa tunteista, mitä kokemani kilpailu minussa herättää. Siksi avaan kokemuksieni taustaa myös rakenteellisella tasolla.

Kevätnäytös ja sen muuttuminen Näytökseksi

Näytöksen luonne on muuttunut vuosien mittaan. Myös sen nimi on vaihtunut. Ennen puhuttiin Kevätnäytöksestä, nyt yksinkertaisesti Näytöksestä. Kun aloitin opiskeluni vaatesuunnittelun ja pukutaiteen koulutusohjelmassa Kevätnäytökseen haettiin ennen joulua luonnoksilla, joista valittiin parhaaksi katsotut mallistot. Joulun jälkeen nuo mallistot ilmoitettiin listalla, joka oli laitettu seinälle osaston käytävälle. Tuolloin, kun mallistot valittiin jo ennen niiden toteuttamista, pääsy näytökseen oli automaattista. Myös lopputyöt pääsivät automaattisesti Kevätnäytökseen. Osa töistä oli vähemmän mietittyjä, mutta nähty vaiva riitti oikeuteen niiden esittämisestä. Näytöksessä ei jaettu palkintoja. Ei ollut voittajia tai häviäjiä. Keneltäkään ei myöskään evätty näytökseen pääsyä viime metreillä. Tehtyä työtä ei voitu diskata.

Kun aloitin opiskeluni, myös ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat saivat osallistua Kevätnäytökseen. Itse kokemattomana ompelijana ja suunnittelijana, olisi ehkä ollut parempi jättää hakeminen myöhemmille vuosille. Harvoin ensimmäisen vuosikurssin opiskelija onnistuu tekemään tasokkaan kokoelman, enkä ollut poikkeus. Pääsin kuitenkin mukaan ja esittelin pienen malliston. Näytöksessä oli myös ”ykkösten sisääntulo”. Jokainen ensimmäisen luokan opiskelija sai näytökseen yhden asun ja nuo asut esiteltiin omassa sisääntulossaan. Tärkeintä eivät olleet upeat luomukset, vaan ideana oli luoda opetustilanne ja esittää kouluun valitut suuremmalle yleisölle. Nykyisin ensimmäisen vuosikerran opiskelijat eivät saa osallistua näytökseen. Se saattaa olla hyvä päätös, sillä hyväksi suunnittelijaksi pitää hieman kypsyä.

Näytöksen rakenne alkoi kuitenkin muuttua. Pikkuhiljaa asetettiin rima, joka oli ylitettävä, jotta sai oikeuden osallistua Kevätnäytökseen. Rikottiin käytäntö, joka oikeutti kaikki valmistajat osallistumaan. Malliston eteen tehty työ muuttui merkityksettömäksi arvoksi. Sillä ei ollut väliä.

Itse jatkoin osallistumisiani näyttökseen aluksi joka vuosi. Pääsin joka kerta mukaan, mutta lopetin osallistumisen vuonna 2010. Omat vaatesuunnittelua koskevat ammatilliset haaveet alkoivat kadota. En enää nähnyt tulevaisuutta muodin parissa. Kaikki kilpaileminen muuttui vastenmieliseksi, mukaan lukien Näytös.

Sinä vuonna oli jo nykyistä vastaava käytäntö, mikä tarkoitti sitä, että näyttökseen valitut ilmoitetaan vasta muutama päivä ennen itse tapahtumaa. Koulun ulkopuolelta tuleva stylisti, yhdessä lehtorin ja professorin kanssa, valitsevat näyttökseen pääsijät. He myös katsovat henkilökohtaisessa tapaamisessa malliston kokonaisuudessaan ja muokkaavat siitä oman makunsa mukaisesti. He miettivät näytöstä kokonaisuutena ja koulun käyntikorttina.

Nykyään tuntuu olevan käytäntö, että kaikki mallistot saavat lopullisen muotonsa, joka esitellään näyttöksessä, vasta tuossa henkilökohtaisessa tapaamisessa. Lähes poikkeuksetta mallistoon on tehtävä muutoksia. Asukokonaisuuksia muutetaan ja jo tehtyjä asukokonaisuuksia karsitaan. Nämä muutokset on hyväksyttävä mukisematta. Oman työn määräämisoikeus katoaa. Näytöksessä esitellään näkemys mallistosta, joka ei ole suunnittelijan oma. Oppimistapahtuman sijaan näytös on muodostunut osaston käyntikortiksi ja sisältö määräytyy sen mukaan, millainen näyttökseen halutaan olevan. Ei siis ole kysymys yksilön esittelystä tai oppimiskokemuksesta, vaan näyttökseen kokonaisuudesta.

Sisääntulojen määrä on laskenut ja mallistojen koko kasvanut. Kun aloittelin opiskeluni, sisääntulossa saattoi olla kolme asua. Nyt minimi tuntuu olevan viisi. Jopa kakkosvuosikurssilaiset tekevät mallistoja, joissa on jopa seitsemän tai kahdeksan asukokonaisuutta. Mallistoissa on reppuja, silmälasia ja itse tehtyjä kenkiä. Näytökseen pyrkiminen vaatii paljon työtä ja työ vaatii paljon aikaa.

Näytökseen paikka on kahtena viime vuotena sijainnut Suvilahdessa. Hulppeisiin tiloihin mahtuu entistä enemmän ihmisiä. Kolmen pienen näyttökseen sijaan näyttöksiä on nykyään vain yksi. Näytöksessä esitetyt vaatteet on mahdollista sijoittaa showroomiin, josta niistä kiinnostuneet

voivat vieraila. Koulun näytöksille on myös perustettu Internetsivusto, joka on nimetty ytimekkäästi Näytös.

Osallistumiseni opinnäytetyölläni Näytös 13 tapahtumaan oli oikea ratkaisu. Minulle näytös on aina ollut verrattavissa siihen, että pitäisin taidenäyttelyn. Tuntui oikealta esitellä mallisto kontekstissa, josta se on osaltaan vaikutteensa saanut. Koen että Näytös 13 oli minulta kannanotto. En tiedä ymmärsikö kukaan mallistoni sanomaa. He saattoivat ymmärtää minun inspiroituneen urheilumaailmasta, mutta eivät ehkä ymmärtäneet minun kritisoivan sillä kilpailua, jota olen kokenut ympärilläni. Kilpailua, jota itse Näytös on. Sanomaa tai ei, uskon että onnistuin luomaan visuaalisesti miellyttävän kokonaisuuden, joka ei vaadi välttämättä syvällisempää ajatusta.

Malliston teko ja kilpailu

Jokainen, joka on joskus ommellut malliston verran vaatteita, tietää sen vievän todella paljon aikaa. Vaikka työn aloittaisi ajoissa, on todennäköistä, että lopussa tulee kiire. Varsinkin loppua kohden kilpailu koneista on raakaa. Koulun resurssit tarjota kaikille mahdollisuus ommella mallistojaan rajoituksetta on koetuksella. Koneita varataan koko päiväksi ja jos haluaa koneen, on oltava heti aamusta sitä varaamassa. Ongelma kärjistyy muutamia päiviä ennen näytöstä, kun kaikilla on muutoksia, joita on tehtävä mallistoon. Koska muutoksia tehdään miltei kaikille, tämä aiheuttaa ruuhkan ompelustudioon, missä ihmisten hyvät välit ovat koetuksella. Ilmapiiiri on itsekäs. Kaikki haluavat saada mallistonsa valmiiksi mikä aiheittaa kitkaa ihmisten välille.

Kun ompelimossa työskennellään, on kysymys valitettavan usein minusta, sen sijaan että kysymys olisi meistä. Itse syyllistyn tähän niin kuin muutkin, mutta tämän huomaaminen on karminut minua. Olen pakkana valittanut nuoremmille opiskelijoille, kun he ovat hetkeksi istuneet koneelleni. Ja ilman huolen häivää varannut silitysraudan ihan niin pitkäksi aikaa kun olen katsonut sen tarpeelliseksi. En ole kysynyt:

Onko sinulla joku pieni juttu, minkä haluaisit tehdä tässä välissä?
Ryhmän hyvän sijaan haetaan omaa etua.

Koska kyseessä on kilpailutilanne, värityy suhde muihin ompelustudiossa sen mukaisesti. Salaa saadaan hyvä mieli, kun toinen saa huonoa palautetta työstään. Sillä jos joku on huono, se tarkoittaa, että minä olen parempi. Tämä asetelma ei jää vaan ompelustudioon, vaan ilmenee myös muualla. Kun odotellaan lämpiössä tietoa tämän vuoden palkituista ja toivotaan omaa voittoa, toivotaan myös kilpakumppanien häviötä. Tällainen käytös on luonnollista kilpailutilanteissa.

Alfie (1997, 143) kirjoittaa seuraavasti: ”Vihamielisyys on luonnollista jokaisessa intensiivisessä kilpailussa, sillä kilpailussa voitto tarkoittaa muiden päihittämistä. Kilpailua tarkastellessa, voidaan löytää yhteys kahdelle ilmiölle. Näitä ilmiöitä ovat yritys voittaa toinen ja yritys tuottaa toiselle harmia, enemmän kuin voittaakseen tarvitsisi.” Alfien näkemys kilpailun ja vihamielisyyden suhteesta on äärimmäinen, mutta siinä piilee totuuden siemen. Tätäkin asetelmaa voi pitää rakenteellisena kilpailuna. Resurssit eivät kohtaa kysyntää. Tilanne luo paineen ja se purkautuu negatiivisesti. Mallistoa valmistaessa keskinäinen kilpailu on vahvasti läsnä. Jos en olisi valmistanut mallistoani koulun tiloissa ja ollut altis kilpailulliselle ilmapiirille, olisi opinnäytetyöstäni saattanut tulla kovin erilainen. Uskon että ilmapiiri ohjasi työtäni ja valintojani, vaikkakin ehkä tiedostamatta.

Kansainvälinen kilpailu

Näytösten taso on parantunut. En tiedä johtuuko se kilpailusta, opetuksesta tai ulkopuolisesta avusta, mutta uskon ja tiedän että osastomme on kansainvälisesti kilpailukykyinen. Näytös herättää entistä enemmän huomiota mediassa ja katsomoon ovat rantautuneet äidin ja isän lisäksi kansainväliset muotitoimijat. Vuonna 2012 näytös kuvattiin kokonaisuudessaan Ylelle. Näytöksestä on tullut tapahtuma, joka on tallennettu useiden muotivaikuttajien allakkaan. Katsomossa pyörii muun muassa stylistejä, muotibloggaajia ja kansainvälisiä

muotivaikuttajia. Myös raati, joka palkitsee näytöksen parhaan malliston, on kansainvälinen. Näytöksessä on mukana menestyneitä opiskelijoita.

Osastomme oppilaat ovat menestyneet jopa Euroopan mittakaavassa loistavasti. Kahtena vuonna on Hyeres -kilpailussa pääpalkinto annettu Vaatesuunnittelun ja pukutaiteen koulutusohjelman oppilaille. Se on suorituksena miltei uskomaton ja viestii koulutusohjelmamme kansainvälisestä tasosta. Yhdeksän vuotta sitten kukaan tuskin edes tiesi koko kilpailusta. Pohjoismaiden suurin opiskelijoille tarkoitettu tanskalainen kilpailu Designers Nest on sekin huomannut lahjakkaat opiskelijat.

Kun itse aloitin opiskelun yhdeksän vuotta sitten, en ollut tietoinen näistä kilpailuista. Varsinkin Hyeresiin osallistuminen olisi ollut kuin kuuta taivaalta tavoittelisi. Eikä sitä kuuta osannut edes etsiä. Silloin oli iso juttu olla Vuoden nuori suunnittelija. Tuolloin osallistuttiin myös juuri aloittaneeseen NRJ Fashion Awards kilpailuun. Todella kova juttu oli Mittelmoda, missä muutama oppilas oli ansioitunut. Nykyään nuo kilpailut tuntuvat olevan osastolaisistamme poissa muodista. Palkinto näytöksen parhaasta mallistosta tuli tavaksi ollessani toisella vuosikurssilla. Sen merkitys opiskelijoiden kesken on vuosien saatossa pysynyt ennallaan.

Aalto-yliopisto kilpailee

Vaatesuunnittelun ja pukutaiteen koulutusohjelma kuuluu Aalto-yliopiston alaisuuteen. Se mitä Aallossa tapahtuu vaikuttaa välillisesti myös käytäntöihin koulutusohjelmassani. Siksi olen kirjoittanut tämän Aalto-yliopistoa koskevan kappaleen.

Vuonna 2006 Opetus- ja kulttuuriministeriö laati raportin, jossa luvattiin, että luovuus ja innovatiivisuus ovat keskeisiä voimavaroja ja avaimia Suomen tulevaan menestykseen. Yliopistojen hallinnon rakenteita muuttamalla tähdättiin innovaatioyliopistoon, jossa luovuutta tuettaisiin kannustamalla ja palkitsemalla. Korkeakoulu-uudistuksen

takana oli ajatus, että ”huippuyliopisto” tuottaa kaupallisesti tuettavia ”innovaatioita” jotka edistävät Suomen kilpailukykyä. Uusikylä (2012, 207) kirjoittaa: ”Maalailtiin, että syntymässä on merkittävä kansallinen voimavara, jossa innovaatiot, johtamistaito ja liiketoimintaosaaminen tuottavat Suomelle rahaa ja menestystä.” Poliitikot ja rahamiehet tukivat hanketta, sillä he näkivät arvoa luovuudessa, joka yhdistettäisiin teollisuuden ja talouden piiriin. Valtio tuki hanketta 500 miljoonalla eurolla. Ulkopuolisilta rahoittajilta kerättiin runsas 200 miljoonaa euroa.

Kun innovaatioyliopistoa kaavailtiin, hallitus teki linjauksen, että sen tärkein tehtävä on korkeakoulu-uudistus. Uusikylä (2012,207) kysyy, oliko korkeakoulujemme taso ennen uudistusta suurin yhteiskunnallinen ongelmamme. Kaiken tämän jälkeen on Aalto-yliopiston lunastettava paikkansa ja vastattava sille luotuihin paineisiin. Aalto-yliopiston tavoite on nostaa profiiliaan ja saavuttaa kansainvälisen huippuyliopiston asema vuoteen 2020 mennessä. Se ei ole helppo tehtävä, sillä kansainvälisissä vertailuissa Aalto-yliopisto ei ole pärjännyt kovinkaan hyvin. Pr -puolen yliopisto hoitaa hyvin. Se ei pelkää käyttää sanoja ”huippu”, ”innovatiivinen” ja ”uraauurtava”, vaikka näille sanoille ei löydy kansainvälistä pohjaa.

Mutta huippuyliopistoksi ei voi vain julistautua. Maailman todelliset huippuyliopistot ovat pieniä ja niissä opiskelu vaatii paljon. Todellisessa huippuyliopistossa tavoitteena on akateeminen vapaus. Uusikylä (2010, 92) toteaa, että ”pahinta mitä voidaan tehdä, on keskittyä tutkimukseen, jota elinkeinoelämä haluaa.” Todellisessa huippuyliopistossa tärkeintä on vapaus. Ylhäältä tulevia ohjeita vierastetaan. Sen sijaan keskitytään opiskeluun ja tutkimukseen, ilman tulostavuuksuutta. Näinhän innovaatiot syntyvät! Kun yliopiston päätehtävä on sen kilpailukykyyn kasvattaminen se vaikuttaa yliopistossa moniin asioihin. Aalto-yliopiston pyrkimys huippuyliopistoksi tarkoittaa käytännössä, että tulostavuuksuallinen käytäntö suosii toisia tieteenaloja ja vähättelee toisia. Arvokasta on luovuus tekniikan ja kaupan alalla. Taidealojen luovuus parhaimmillaan taas palvelee kahta

edellä mainittua. Miten käy niiden alojen, jotka eivät tähtää rahan tekoon, vaan taiteellisiin arvoihin?

Millaiset arvot ovat henkilöillä, jotka ”ulkopuolisena” istuvat uusissa yliopistohallituksissa? Tukevatko he taidetta vai asioita, joilla voi olla taloudellista hyötyä? Ovatko arvot pehmeitä vai kovia? Uusikylä (2010,93) lainaa tekstissään Helsingin kauppakorkeakoulun kansleria Matti Lehteä. Lehti toisteli innovaatioyliopistoa koskeneessa Vieraskynä-kirjoituksessaan sanoja muutos, kilpailu ja osaaminen. ”Kaikkien organisaatioiden uudistamisen keskeinen sisältö muodostuu karsimisesta ja kehittämisestä. Hyvän puutarhurin tavoin myös yliopiston johdon on leikattava pois hyödyttömäksi käynyttä vanhaa ja istutettava tarpeeksi uutta.” Yliopisto on todella toteuttanut tätä ajatusta, ja uusia päätöksiä osastojen lakkauttamisesta ja tukemisesta on tehty. Oma osastoani tunnutaan tukevan. Käytävillä komeilevat uudet taulutelevisiot ja studioihin on tullut uusia koneita, kuten kangasprinttereitä ja brodeerauskoneita. Opettajia lennätetään ulkomailta pitämään kursseja, joihin osallistuu kourallinen ihmisiä. Rahaa siis on, mutta sitä ei jaeta tasaisesti osastojen kesken. Onko siis olemassa huippuosastoja?

Oma näkökulmani Aalto-yliopistoon on vaatesuunnittelun ja pukutaiteen koulutusohjelman maisteriopiskelijan. Aalto-yliopisto on valtava ja monisyinen organisaatio. Yliopistomaailma pitää sisällään paljon sellaista, jota en ole tullut edes ajatelleeksi. Minulle huippuyliopisto on tarkoittanut huippuoppilaita, jotka tekevät kansainvälisesti kovatasoista työtä. Innovaatiot ovat tarkoittaneet minulle yhteistyöprojekteja Aalto-yliopiston sisällä. Todellisuudessa huippuyliopisto on tunnettu pitkälti tutkimustyöstä. Vaikka oma kosketuspintani yliopiston tutkimus- ja tutkijamaailmaan on olematonta, sen merkitystä ei voi sivuuttaa, jos kirjoittaa kriittisesti Aalto-yliopistosta.

Aalto-yliopisto ottaa mallia liikeyritykseltä. Yliopiston tutkija-opettajat alistetaan tulostaviksi julkaisukoneiksi. Huippu on varattu tutkijoille, jotka julkaisevat paljon. Sisältö ei ehkä ole yhtä tärkeää.

Todellisuudessa huippututkijoita on vain vähän. Tullakseen huipuksi on tehtävä paljon työtä. On oltava poikkeuksellisen lahjakas ja rakastettava sitä mitä tekee. Huipuksi noustaan vuosikymmenien ahkeruudella. Sisällöllä eikä tahdilla. Tasokas taiteellinen ja tutkimuksellinen luova työ vaatii aikaa. Tutkijoilla on suuri merkitys kuin yliopistot kilpailevat keskenään.

Mutta onko yliopiston tärkein tehtävä kuitenkin sen opiskelijoiden kouluttaminen? Uusikylä (2010, 99) kirjoittaa, että kesällä 2008 Helsingin yliopiston entinen rehtori ja kansleri Kari Raivio totesi jäähyväishaastattelussaan päätyneensä itseäänkin yllättävään ajatukseen: Opiskelijoiden kouluttaminen on yliopiston tehtävänä tutkimusta tärkeämpi. Opetusta olisi syytä arvostaa enemmän kuin tutkimusta. Yhden huippututkijan aikaansaannokset eivät voi voittaa vertailussa opiskelijoiden kouluttamista. Tavoite on, että opetuksen taso on maailmanluokkaa.

Elämä ilman kilpailua

Jos itsetuntonsa määrittää kilpailun kautta, on elämä vuoristorataa menestyksen ja häviön suhteen. Voiton huuma väljähtyy kuin avattu olut ja vaihtuu haluun kokea uusia kilpailuja. Sen lisäksi että yhteiskunta perustuu kilpailulle, voi elämästä tehdä urheilusuorituksen, jossa kaiken voi kilpailuttaa. Tarve kilpailla saattaa usein johtua huonosta itsetunnosta. Kohn (1997, 100) kirjoittaa, että me pyrimme olemaan paras rakastaja (tai omaamaan eniten rakastajia), koska pelkäämme, ettemme ole rakastettavia. Me haluamme, että meidän työmme on vaikuttavampaa kuin muiden, koska epäilemme taitojemme olevan puutteellisia.

Jatkuva vertailu itsen ja toisten välillä johtaa tilanteeseen, jossa onni ja itsetunto ovat riippuvaisia voitosta tai häviöstä. Tasapainoa ei ole, vaan huiput ja kuopat vuorottelevat kovaa vauhtia. Kohn (1997,109) toteaa, että jos tunnemme halua todistaa omaa arvoamme tallomalla muita, me tunnemme itsemme nöyryytetyksi, kun muut tallovat meitä. Voitto on

aina vain makeampaa, kun muut häviävät, oli sitten kysymys työpaikkahaastattelusta tai muotinäytöksestä.

Mitä lähemmäs voittoa pääsee, sen karvaampi on tappio. Mitä suurempi panostus, sitä suurempi on suru kuin epäonnistumme. Tämä selittää sitä surua, jota moni (mukaan lukien itseni) on kokenut silloin kun näytökseen pääseminen on vaakalaudalla tai suoralta kädeltä estettyä. Se on samalla tilanne, josta kaikki näytökseen pyrkineet tietävät. Varsinkin julkinen häviäminen voi olla psykologisesti vahingollista niillekin, joiden itsetunto on hyvä. Kohn (1997, 109) toteaa, että kilpailukeskeisessä yhteiskunnassa, kukaan ei ole vieras kokemukselle, jossa pakahdumme häpeään ja itse-epäilyyn hävitessämme.

Voittaminen on huumetta, jota kerran saatuaan haluaa lisää. Kukaan, joka on voittanut maineikkaan palkinnon tai saanut arvonimen, ei voi kieltää voiton riemua. Tuntuu hyvältä olla parempi kuin muut; olla vähän korkeammalla. Mutta jos jatkuvasti pettyy, on helpompi luopua kilpailusta kuin kestää tappio. Totuus on että harva voi voittaa aina. Ja häviö on traagista, se pesee pois voiton ilon.

Itse en ole osallistunut oma-aloitteisesti mihinkään kilpailuihin viime vuosina. Olen kerran voittanut parhaan malliston palkinnon. Sain kunniamaininnan Designers Nest -kilpailussa, pääsin kerran Vuoden nuori suunnittelija -kilpailussa haastatteluun ja kahtena muuna kertana en sinnekään. En saanut töitä, en voittanut senttiäkään.

Tunsin olevani häviäjä. Kadehdin niitä jotka pärjäsivät. Kilpailu ei ole hauskaa, kun aina vaan häviää. On siis parempi olla kilpailematta. Ja jos luopuu kilpailusta, on löydettävä uusia mittareita, joilla arvottaa itsensä. Mutta jos luopuu kilpailusta, onko se sama asia kuin epäonnistuminen ihmisenä? Luovunko kilpailusta vasta sitten kuin mikään muu ei ole mahdollista? Voiko kilpailusta luopuminen olla vapaaehtoista?

Oma haluni luopua kilpailusta on helpottanut suuresti elämäni. Olen päättänyt keskittyä tekemään asioita jotka tekevät minut onnelliseksi. On toissijaista mitkä syyt ovat tähän johtaneet. Joku saattaa ajatella, ettei päätös lopettaa kilpailun sävyttämä elämä ole valinta vaan

välttämättömyys. Luopuakseen kilpailusta täytyy olla häviö. Henkilö, joka ei syystä tai toisesta pysy muiden tai yhteiskunnan mukana. Ainoa oikea ratkaisu on eteenpäin pyrkiminen. Se on luonnollista käytöstä ihmiselle.

Kun luopuu kilpailusta, tekee itsestään tavallaan ulkopuolisen. Minuus ilman titteleitä ja meriittiä on kestettävä suhteessa muihin. Muiden kiivetessä yhteiskunnan portaita, on katsottava sitä touhua vierestä. Kilpailun lopettaminen elämässä ei tarkoita, että luopuisi kaikesta toiminnasta. Luovuus ja asioiden tekeminenhän ovat ainakin minulle onnellisuuden edellytys. Mutta sen sijaan, että tekemisen lähtökohtana olisi jonkun sortin menestyminen, päämäärä on oman tekemisensä arvostamisessa. Lopputulos ei ole yhtä tärkeä kuin prosessi.

Maisteriopintojeni aikaan aloin kyseenalaistamaan mielenkiintoani muotia kohtaan. Tulin siihen tulokseen, että jatkuva kilpaileminen ei ole tasapainon menettämisen arvoista. En ole koskaan ollut niin vakuuttunut siitä, että haluan vaatesuunnittelijaksi kuin jonkun voiton tai hyvän palautteen jälkeen. Pitkään minulle oli tärkeää menestyä. En tiedä oliko edes väliä, mitä menestykseni eteen tekisin. Pääasia oli päästä arvostettuun kouluun, pärjätä mahdollisimman hyvin ja lopulta tulla lopulta suureksi muotisuunnittelijaksi tai suureksi edes jossakin. Ajattelin, että kohtaloni on kirjoitettu tähtiin. Näin jälkikäteen ajateltuna se oli naiivia, mutta kuuluu nuoruuteen ja asioiden alkuihin.

Kun voittoja ja mahdollisuuksia ei enää tullut samalla tavalla vastaan kuin kandidivuosina, lannistuin. Työni muuttuivat varovaisiksi. Yritin toistaa kandidivuosieni menestystä tekemällä samankaltaisen malliston kuin menestykseni huipulla. Lopputulos ei tainnut sävyttää ketään. Koin voimakkaan vastareaktion muotia kohtaan. En enää nauttinut vaatteiden kanssa pyörimisestä samalla tavalla kuin ennen. Lopetin näytökseen pyrkimisen. Kilpailu tuntui vastenmieliseltä ja turhalta. Kyllästyin siihen ihan tosissani.

Oikeastaan koko vaatesuunnittelun ja pukutaiteen osastolla opiskelemani ajan olen tuntenut vetoa ja toisaalta vastustusta

oppiaihettani kohtaan. Olen kyllästynyt hävitessäni ja innostunut menestytyäni. Tällainen suhtautuminen mihin tahansa asiaan on epävakaudessaan haitallista. Suurten suunnitelmien tilalle tuli pienempiä ja vaatimattomampia haaveita. Pariisi ja Lontoo unohtuivat. Ystävät ja vapaa-aika tulivat tärkeiksi. Kilpailujen tilalle tuli mukavasti sisustettu yksiö ja siellä kotiintuloani odottava lihavaksi syötetty kissa. Ompelustudion sijaan työhuone, jossa saa sotata.

Kun arvottaa itsensä menestymisen mukaan ja vertailee itseään jatkuvasti muihin, tulee tunteneeksi kateutta muita kohtaan. Melkein joka Trendi-lehden numerossa on joku, jonka ainakin etäisesti tuntee. Lehdissä kerrotaan menestystarinoita. Niihin kuvataan vaatteita, joiden suunnittelijat tiedän nimeltä. Niitä lukiessa tulee paha mieli. Kun kirjoitetaan niistä joista ei pidä, niistä joiden toivoisi häviävän kaikessa, tunne on entistä epämiellyttävämpi. Kun joku saa työpaikan, jota olet itsekin hakenut, väistämättä tuntuu pahalta. Vaikka työpaikan saanut olisi ystäväsi tai muuten vaan hyvä tyyppi, hänen puolestaan on vaikea olla iloinen. Mielipaha ja kateus ovat ensisijainen tunne.

Jos pahoittaa mielensä joka kerta, kun joku saa jotain mitä olisit itse halunnut, kun joku menestyy, saa olla pahoillaan aika usein. Muiden menestyksestä iloitseminen on vaikeaa, koska heidän voittonsa tarkoittaa sinun häviämistäsi. Mitä parempia muut ovat, sen huonompi itse olet. Jos asiaa miettii, huomaa että lähes kaikki vertailu itsen ja muiden kesken on turhaa. Mitä hyötyä on kateudesta? Miksi on kilpailtava suhteessa muihin? Mitä siitä hyötyy? Ihan hyvin voisi elää ilman kateutta ja mielipahaa, mutta se on helpommin sanottu kuin tehty. Muiden puolesta iloitseminen on kuitenkin rakentavampi tunne kuin kateus heitä kohtaan.

Ajatellaan, että menestyäkseen yhteiskunnassa on alistuttava kilpailumentaliteetille. Kilpailu vaatii aina voittajan ja häviäjän. Se ei sisällä harmaata aluetta. Voittaminen ja häviäminen ovat mustavalkoinen ilmiö ja ne ovat välttämättömiä kun on kyse kilpailemisesta.

Menestyksen mittarit elämässä ovat kuitenkin usein moniselitteisempiä ja vähemmän ankaria. Itseään voi toteuttaa ilman että osallistuu kilpailuun, jossa muut häviävät ja yksi voittaa. Sen sijaan voi keskittyä haastamaan itseään niin, että oma toiminta ei ole suoranaisesti suhteessa muihin. Eli muiden häviöön. Kuten Kohn (1997, 45) kirjoittaa, menestys ja voitto eivät ole ollenkaan sama asia. Yksinkertaistettuna; on mahdollista saavuttaa omia tavoitteitaan ja tuntea mielihyvää niiden saavuttamisesta ilman että koskaan kilpailisi. Voi haastaa itsensä esimerkiksi tekemään paremman malliston kuin edellisenä vuonna tai kirjoittamaan paremman esseen kuin aiemmin. Tähän liittyy ajatus, että asioita voi tehdä olematta paras vertailussa muihin. Tärkeintä on tehdä parhaansa ja haastaa itsensä entistä parempaan suoritukseen. On siis mahdollista onnistua elämässä ilman kilpailua.

Voitto ei ole sama asia kuin onnistuminen. Vaikka en voittanut palkintoa oppinäytetyömallistostani, olin tyytyväinen ja onnellinen, sillä minusta tuntui, että olin onnistunut luomaan hyvän kokonaisuuden. Olin tehnyt parhaani ja löytänyt uusia tapoja käyttää materiaaleja ja muotoja. Olin onnistunut ja onnellinen.

Mukana näytöksessä oli monta minusta todella hyvää mallistoa, joiden voittomahdollisuuksia pidin todella todennäköisenä. Minulle mieluiset mallistot eivät kuitenkaan tulleet voittaneeksi mitään mainintoja. Kilpailutilanteessa voitto on usein subjektiivisesti päätetty. Eri ihmiset pitävät erilaisista mallistoista. Kuka voittaa, riippuu siitä ketkä valitsevat voittajan.

Mutta kuten aiemmin kirjoitin, menestyäkseen ei välttämättä tarvita kilpailuja. Saattaa olla että riittää, että olet hyvä siinä mitä teet. Yleisesti kuitenkin ajatellaan, että tullakseen hyväksi on kilpailtava. Meitä opetetaan jo aikaisin ei vain kilpailemaan, vaan uskomaan, että kilpailu johtaa parempaan suoritukseen. Ajatellaan, että kilpailu lisää suorituskykyä ja luovuutta. Kilpailutilanteen alaisuudessa, paineen alla, meidän ajatellaan toimivan parhaiten. Kohn (1997, 58) toteaa, että henkinen paine voittamiselle on avoimillaan ja suorasukaisimmillaan

luokkahuoneessa. Tätä ajatusta tukee oma kokemukseni. Omana opiskeluaikanani olen sekä osallistunut kilpailuihin että todistanut sitä. Kohn (1997,58) kirjoittaa myös, että kilpailullisessa opiskeluympäristössä, itse kilpailun opetteleminen syrjäyttää opetuksen sisällön.

Kilpailu ei kuitenkaan todistetusti paranna suoritusta tai kykyä oppia. Ne jotka uskovat häviävänsä eivät näe järkevänä yrittää parastaan. Sama alisuoriutuminen on läsnä tilanteessa jossa kilpailuun osallistuja on varma voitostaan. Kummassakaan tilanteessa suoriutumisen taso laskee. Tätä teoriaa saattaa soveltaa muotinäytöksiin, joita järjestetään koulutusohjelmassamme. Ne jotka uskovat pääsevänsä mukaan joka tapauksessa, eivät yritä kaikkeaan ja ne jotka uskovat jäävänsä näytöksestä pois, eivät viitsi edes yrittää.

Minun on kuitenkin vaikea niellä Kohnin todistamaa ajatusta siitä, että kilpailu heikentää luovaa suoritusta. Olen todennut, että näyttösten taiteellinen ja tekninen osaaminen on kasvanut huikeasti viime vuosina, kuten kilpailukin. Vanha malli, jossa näyttökseen pääsy päätettiin jo ennen mallistojen valmistumista, ei tuottanut yhtä hyviä tuloksia. Ehkä kysymys on motivaatiosta. Vanhassa mallissa varmuus näyttökseen pääsemisestä mahdollisesti heikensi suoritusta. Se todistaa Kohnin teoriaa, että työn taso laskee, kun voittoa voi pitää varmana. Olen tullut siihen tulokseen, että koulutusohjelmamme kansainvälisestikin hyvä taso ei johdu kilpailusta, vaan hyvästä opetuksesta ja lahjakkaista oppilaista, joiden työt inspiroivat toisia opiskelijoita.

Lopuksi

Kilpailun opettamisen ohella olisi hyvä opettaa häviämään. Kilpailu on mielekästä, silloin kun häviö ei kaada maailmaa. On siis opittava hyväksi kilpailijaksi ja ennen kaikkea hyväksi häviäjäksi. Kun yksi kilpailu menee sivusuun, niin seuraavalla saattaa tärpätäkin. Vahvan taiteellisen itsetunnon luominen on tärkeä pedagoginen tehtävä. Se on myös hyvän taiteellisen toiminnan edellytys.

Kilpailutilanteessa olisi hyvä lähteä siitä, että kaikki ovat samalla viivalla. Kaikilla on mahdollisuus voittaa ja kaikilla on mahdollisuus kehittyä. Opetuksen tulisi perustua siihen, että kaikkia kannustetaan yhtä paljon. Jokaisella oppilaalla tulisi olla luottamus omaan tekemiseen. Tuota luottamusta on vaalittava. Kun oppimisympäristö perustuu luottamiselle ja kannustamiselle, oppilaan oma ääni pääsee parhaiten esille. Epäonnistumisen pelko yhdenmukaistaa ihmisten ilmaisua. Olisi siis opetettava rohkeutta olla erilainen ja itsenäinen. Näin toki tapahtuu, mutta luottamuksen ilmapiiriin on vielä matkaa.

Ulkoisen motivaation sijaan tulisi tukea sisäistä motivaatiota. Ihmistä motivoi itsenäisyys, yhteys muihin ihmisiin sekä se, että on taitava siinä, mitä tekee. Tukeva ilmapiiri lisää ihmisten motivaatiota työskennellä ja kehittää itseään. Luova työskentely on parhaimmillaan, kun sitä ohjaa tiedon ja luomisen jano sekä palo. Työn täytyy olla mielekästä, jotta päästään parhaisiin tuloksiin. Tämä mielekkyys koskee opiskelijoita, mutta myös tutkijoita, jotka työskentelevät Aalto-yliopistossa.

Hyvä opetus ohjaa opiskelijaa tekemään itsenäisiä ratkaisuja. Kritiikin ohella tulee kannustaa löytämään oma tapa tehdä asioita. Kritiikki ei saa olla käskevää, sen on oltava ohjaavaa. Opiskelijan on opittava itse kriittiseksi ja ohjattava itsekin omaa työskentelyään.

Kiitos

Toisinaan auttavaa kättä tarvitaan. Hyvä ohjaaja on kriittinen ja kannustava. Oma opinnäytetyöni kehittyi suuresti prosessin aikana ja sitä on paljolti kiittäminen ohjaajaani. Hän rohkaisi minua valinnoissani ja auttoi minua näkemään malliston uudessa valossa. Hän motivoi minua suoriutumaan paremmin. Lopulta tehdyt ratkaisut olivat kuitenkin omiani, vaikka minua vaivihkaa ohjattiin noihin valintoihin. Mitä opinnäytetyö mallistooni tulee, niin suuri kiitos kuuluu myös ompelustudion studiomestareille. Ilman heidän apuaan, en olisi saanut mallistoani tehtyä. Vaikka välillä studio oli tupaten täynnä, heiltä löytyi aina hetki antaa neuvoja ja kannustusta. Oma kiitoksensa kuuluu myös kirjallisen osion ohjaajalle.

Lähteet

Kohn, Alfie 1992. The case against competition. Houghton Mifflin, Boston.

Uusikylä, Kari 2012. Luovuus kuuluu kaikille. PS-Kustannus, Jyväskylä.

Uusikylä, Kari 2010. Inhimillisen elämän puolesta. PS-kustannus, Jyväskylä.

Immonen, olli. Mykkänen, Jouko 1997. Mäkihypyn muoto-oppi ja muita kirjoituksia populaaritaiteista. Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutti, Lahti.